

Avrupa Erişilebilir Şehir Ödülü Alan Şehirlerin Eylem ve Politikaları Örnekliğinde Kapsamlı ve Erişilebilir Şehir Modelleri: Kocaeli İçin Öneriler

Comprehensive and Accessible City Models on the Example of the Practices and Policies of the Cities That Received the European Accessible City Award: Proposals for Kocaeli

Dr. Öğr. Üyesi Yasemin BOZKURT ÖZYALÇIN

Karabük Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Karabük, Türkiye

yaseminbozkurt@karabuk.edu.tr

ORCID: 0000-0001-7881-0474

Öz

Kentleşme her yönüyle 21. yy'ın önemli küresel meselelerinden biridir. Kentsel mekân mimari yapılanmayı içerdiği gibi politik, sosyal ve hiyerarşik yapılanmanın da yansıtıcı ve taşıyıcı unsuru olmaktadır. Modern şehirler, temel insan haklarının kazanılması başta olmak üzere küresel kalkınmanın her yönünü şekillendiren bir olgudur. İnsan ihtiyaçlarının, nüfusun, sosyoekonomik düzenin değişmesine bağlı olarak kentsel yapılaşma biçiminin de hızla uyum sağlaması ve işlevsellik kazanması beklenmektedir. Çok boyutlu kentsel yapılanmanın bir ifade biçimi olarak erişilebilirlik yaklaşımı kullanılmaktadır. Erişilebilirlik herkesin fırsatlara eşit erişiminin sağlanması, kentsel refahın artırılması, kentlerin temel insan haklarının kazanılması noktasında geniş imkanlar sunan kapsamlı bir kent anlayışını ifade etmektedir. Şehirlerin nüfusunun artması, göç hareketliliğinin hızlanması, gelir düzeyinin artmasıyla oluşan yeni beklenti ve ihtiyaçlar yeni kentsel politika ve eylemler oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır. Erişilebilir bir şehir, engelli nüfusa, yaşlı ve çocukların da dahil edilmesiyle nüfusun büyük bir kısmı için yaşam kalitesinin artışı sağlamaktadır. Bu çalışmada erişilebilir şehir ve kapsamlı şehir kavramları geniş bir perspektifte incelenmektedir. Çalışmanın temel amacı erişilebilir ve kapsayıcı şehirler hakkındaki yeni yaklaşımları ele almak ve erişilebilirlikte başarı göstermiş şehirlerin deneyimlerini sunarak bir vaka analizi yapmaktır. Bu vaka çalışmasında 2011 yılında ilk kez düzenlenen Avrupa Erişilebilir Şehir Ödülü alan şehirler başarılı örnekler olarak seçilmiştir. Bu şehirlerin erişilebilirlik uygulama ve politikalarından elde edilen veriler benzerlik ve farklılıklarına göre kodlanmış ardından kategorize edilmiştir. Erişilebilirlik uygulamalarının tüm şehirlerde benzer olmadığı, şehirlerin şartlarına, engelliliğe yaklaşımına göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Ulaşım, kapsayıcı politikalar ve dijital hizmet kategorilerinde şehirlerde benzerlikler yüksektir. Ayrımcılığa karşı farkındalık, barınma ve katılımı artırma kategorilerinde ise şehirlerin farklılıkları artmış, özgün uygulamalar yer almıştır. Günümüze kadar ödül almış 12 şehrin erişilebilirlik politika ve uygulamalarından yola çıkılarak Kocaeli ili için öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Erişilebilir Şehir Ödülleri, Kentsel Erişilebilirlik, Erişilebilirlik, Erişilebilir Şehir, Engelsiz Şehir, Kapsayıcı Şehirler.

Abstract

Urbanization is one of the most crucial issues of 21st century in every aspect. Just as urban space includes architectural construct, it is also carrier and reflective factor of political, social and hierarchical construction. Modern cities are a phenomenon that shape gaining of basic human rights particularly, every aspect of global development. The rapid adaptation and gaining functionality of urban construction style are expected depending upon changing of human needs, population, socioeconomic order. Accessibility approach is used as an expression style of multi-dimensional urban construction. Accessibility states a comprehensive urban conception which offer to ensure equal access to opportunities for all, increase urban welfare and attain the basic human rights. New expectations and needs which come into existence with increasing population of cities, accelerating of migration flow, increasing of income level oblige to be constituted new urban policy and actions. An accessible city ensures improving of life quality for a large propensity of population with adding elders and children to disabled population. This study analyzes the accessible city and universal city concepts in a large perspective. The main purpose of this study is to discuss new approaches about accessible and inclusive cities and make a case study by presenting of cities which have been successful in accessibility. In this case study, the cities which received EU Access City Award firstly organized in 2011 have been selected as the sample. The data which are obtained from accessibility practices have been coded and categorized according to similarities and differences. It has been observed that accessibility practices are not same in all cities and vary with the conditions of the cities and their approach to disability. The similarities in cities are high in the categories of transportation, inclusive policies, digital services. The differences of cities have increased in the categories of awareness against discrimination, housing and increasing participation and typical practices have taken place. Proposals for Kocaeli have been developed by looking at accessibility policies and practices of twelve cities which have won prize until today.

Keywords: EU Access City Awards, Urban Accessibility, Accessibility, Accessible Cities, Barrier-Free Cities, Inclusive Cities.

1. Giriş

Şehirler tarihin her döneminde yönetici erkin niyeti doğrultusunda imar ve inşa edilmiştir. Şehir yapılanmaları, mekânların kullanımı, meydanlardaki imgeler o şehrin kimliğini oluşturmaktadır. Antik Roma'da pagan dininden Hristiyanlığa geçiş ile şehrin dinamiklerinde değişim yaşanmıştır. Dini sembollerin önemli olduğu Antik Roma döneminde Zafer alayları, Jüpiter tapınağında sonlanıyorken, Hristiyanlığın din olarak kabulünden sonra Roma Forumda son bulmaya başlamıştır. Dolayısıyla şehirler, hayatın akışını kolaylaştıran, ticari ve toplumsal ilişkilerin yürütüldüğü mekân ve zeminler oluşturmaktadır. Bu oluşumlar şehri inşa eden kültürün, dinin ve yaşam biçiminin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanayi devrimi sonrası şehir yapıları, sosyalist rejim döneminde sosyalizmin hâkim olduğu ülkelerdeki yapılanma dönemin izlerini taşımaktadır. Bu izler işlevsellik ve imaj olarak iki amacı taşımaktadır.

Günümüzde kent politikalarının ve yerel yönetimlerin etkilendiği uzun dönemli 3 etken bulunmaktadır: Kentleşme ve kalkınma, küreselleşme, ademi merkezietçi yönetim. Tarihte ilk kez 2007 yılında dünya nüfusunun çoğunluğu kentlerde yaşamaya başlamıştır. 1800'lerde %3 olan küresel kent nüfusu 1990'de %13, 1950'de %30 olmuştur. BM 2030 yılında kent nüfusunun 5 milyar olacağını (nüfusun %60'ı) öngörmektedir (UCLG, 2007). Bu hızlı kentleşme büyük sosyal değişimleri, ekonomik fırsatları, toplumsal değişim ve beklentileri karakterize etmektedir. Kentleşme, kişi başı millî gelirin artması, yoksulluğun azalması gibi fırsatlar sunarken çevresel sürdürülebilirlik, sosyal uyum problemleri, kentin nüfusa göre hızlı dönüşmemesi, nüfusun tüm ihtiyaçlarına cevap verecek niteliğe erişememesi gibi zorlukları da beraberinde getirmektedir. Ademi merkezietçi yönetim anlayışı yerel yönetimlerin işlevini güçlendirirken küreselleşme şehirlerin karşılıklı bağlantı ve bilgi akışını sağlamakta, ortak kriterler oluşturmayı teşvik etmekte hatta zorunlu kılmaktadır.

Kentsel kalkınmaya yön veren mevcut uluslararası politikaların büyük bir kısmı engellilere yönelik gelişmeleri kapsamaktadır. Engelli Kişilere İlişkin Dünya Eylem Programı (1982) (A/RES/37/52), erişilebilirliği "tam katılım" ve "eşitlik" hedeflerini ilerletmek için temel bir araç olarak görmektedir. Küresel nüfus içinde 1,3 milyar insan önemli ölçüde bir engellilik yaşamaktadır. Bu da dünya nüfusunun %16'sını temsil etmektedir. Yaklaşık 6 kişiden 1'i engelli durumdadır (WHO, 2023). Engelli bireyler sağlık, eğitim, sosyallikte eşitsizlik, dışlanma, ayrımcılık, yoksulluk, mahrum kalma gibi birçok adil olmayan koşullarla yaşamaktadırlar. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre 2015-2050 yılları arasında yaşlı nüfus da %12'den %22'ye yükselecektir. 2030 yılına gelindiğinde dünyada her 6 kişiden 1'i 60 yaş ve üzerinde olacaktır (WHO, 2022). Dolayısıyla kentlerin engelsiz düzenlenmesine doğrudan ihtiyacı olan yaşlı ve engelli nüfus, toplam nüfusun 1/3'üne tekabül etmektedir. Bu orana çocuklu aileler de dahil edildiğinde toplam nüfusun yarısından fazlası kentsel yapılanmadan doğrudan etkilenmektedir.

Kentsel planlama şehirlerin çok kuşaklı gelişimini desteklemede kilit bir rol oynamaktadır. Erişilebilirlik, çok kuşaklı planlamanın ana eylem alanlarından biridir (Pinto & Akhavan, 2021). Erişilebilirlik, çocuklar, çocuklu aileler, engelli yetişkinler ve yaşlılar için kent yaşam kalitesini artıran ve şehri yaşanabilir kılan unsurlar sunmaktadır.

Engelliler için yapıların ve mekânların erişilebilirlik ve kullanılabilirliğine ilişkin ilk çalışmalar 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde savaşta sakatlananların ve yaralananların hayata yeniden bağlanmaları için yaşadıkları çevrenin onların ihtiyaçlarına cevap verebilmesi amacıyla başlatılmıştır (Çakır Sümer, 2015). Dirençli şehir, kapsayıcı şehir, erişilebilir şehir, engelsiz şehir, sürdürülebilir şehir kavramları bu dönem sonrası akademi ve kamu çevrelerince literatüre dahil edilmiştir.

Şehirlerin herkes için erişilebilir olması ile geniş anlamda şehirde hiçbir vatandaşın hiçbir şekilde ayrımcılığa uğramaması amaçlanmaktadır. Bireylerin şehir hayatına katılımını artırmak, erişimini kolaylaştırmak ve engelleri kaldırmak gelişmiş ülke ve şehirler için öncelikli politikalarından biridir.

Şehirlerin küresel çekim merkezi haline gelmek istemesi, rekabetin ve toplumun gelir düzeyinin artmasıyla bireylerin kentsel yaşam kalitesinden artan beklentisi şehirleşmenin odağını belirler hale gelmiştir (Sarı & Kindap, 2018).

Erişilebilirlik politikaları, engellilerin bina ve olanaklara ulaşmasının kolaylaştırılmasının ötesinde kentsel alanlarda herkes için fırsatlara eşit erişiminin sağlandığı, geçim kaynaklarına adil ulaşılabilen, sosyal dışlanma riskinde olan nüfusun katılımının kolaylaştırıldığı fırsatlar sunmayı hedeflemektedir. Buradan fiziksel ve ulaşım olarak erişimin yanı sıra, bilgiye, teknolojiye, hizmetlere, ürünlere erişimin de eşit şartlarda olması anlaşılmalıdır. Kapsamlı kentsel gelişmenin, erişimdeki her türlü eşitliği sunması ve ekonomik, toplumsal, kültürel kalkınmayı sağlayacak nitelikte olması beklenmektedir.

Erişilebilir şehirlerin uygulamalarına dair literatür incelendiğinde, bu alandaki çalışmaların genişletilme ihtiyacı olduğu görülmüştür. Çalışmalar genel olarak başarılı sınırlı sayıda örnek veya tek bir şehir örnekleme üzerinden yapılmıştır. Elmacı (2019), “Avrupa’da erişilebilirlik uygulamaları: Boras ve Cardiff örneklerinin incelenmesi” çalışmasında erişilebilirlikte başarılı iki şehiri incelemiştir. Çakır Sümer (2015), engelsiz şehir bağlamında Malatya ilini, Bıçkılı vd. (2016) de Muğla ilini, Özgel, (2012), engelsiz deniz ulaşımı bakımından İstanbul’u değerlendirmiştir. Buna benzer Türkiye illerini tarihi eserlere erişilebilirlik alanında (İlkhan Söylemez, 2020), erişilebilir turizm alanında (Diker ve Çetinkaya, 2016), coğrafi bilgi sistemleri ile okullara erişilebilirlik bağlamında (Deniz ve Üzülmüş, 2023) incelemesine yönelik çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışma Türkiye için başarılı erişilebilir şehir örnekleri üzerinden modeller sunmayı ve bu modeller üzerinden öneriler geliştirmeyi amaçlamaktadır. Engelli ve dezavantajlı bireylerin sosyal katılım ve erişilebilirliğini artırmaya yönelik yenilikçi çözümler ve güncel örnekler mevcut düzenlemelerin iyileştirilmesini, farkındalığın artırılmasını, yeni bilgi, beceri ve fikirler geliştirilmesini ve standartların yükseltilmesini sağlayacaktır.

2. Kapsayıcı ve Erişilebilir Şehir Yaklaşımı ve Politikaları

Kapsayıcı ve erişilebilir bir şehir, ekonomik imkânları, cinsiyeti, etnik kökeni, engelliliği, yaşı, cinsel kimliği, göçmenlik durumu veya dini inancı ne olursa olsun herkesin yaşadığı bir yerdir (UCLG Congress, 2019). Uluslararası göçün hiç olmadığı kadar arttığı günümüz dünyasında toplumun her kesiminin katılımının sağlanması, dışlanma riskinin olmaması, mekân ve hizmetlere herkesin erişebilmesine olanak tanınması kapsamlı bir şehir politikalarının temelini oluşturmalıdır.

Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler Dünya Teşkilatı (UCLG), 2019 yılında yayımladığı raporda erişilebilir ve kapsayıcı kentlerin çerçevesini çok boyutlu olarak tanımlamıştır. Evrensel tasarım ve erişilebilirlik, hangi yaşta olursa olsun, engelli veya engelsiz tüm kişilerin insan hakları ve temel özgürlüklerinin gerçekleştirilmesine ve genel olarak tüm vatandaşların yararlanmasına olanak tanımaktadır. Aynı zamanda UCLG’nin 2030 gündemi, sürdürülebilir kalkınma hedefi olarak şehirleri ve insanların yaşam alanlarını kapsayıcı, güvenli,

dayanıklı ve sürdürülebilir hale getirmeyi amaçlamaktadır (UCLG Congress, 2019). 2030 Gündemi, sürdürülebilir ve kapsayıcı topluluklar oluşturmanın ön koşulları olarak fırsatlara, kamu hizmetlerine, altyapıya ve kamusal alanlara adil erişimi vurgulamaktadır. Bu erişim hedefinde 3 boyut öne çıkmaktadır. Bunlar; 1- Ulaşımında eşitlik, 2-Kamusal alanlarda hareketlilik ve kamusal alanlarına erişim 3- Sürdürülebilir kalkınma hedefi olarak tüm şehir sakinlerinin şehir üzerindeki haklarının olduğunun kabul edilmesi.

Ulaşım eşitliği yoluyla erişilebilirlik, herkes için güvenli, uygun fiyatlı, erişilebilir ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerine erişimi sağlamayı, özellikle toplu taşımayı yaygınlaştırarak karayolu güvenliğini artırmayı hedeflemektedir. Savunmasız durumdakilerin, kadınların, çocukların, engellilerin ve yaşlıların ihtiyaçlarına özel dikkat gösterilmesine odaklanılmaktadır.

Kamusal alanlara erişimin eşitliği ile özellikle kadınlar ve çocuklar, yaşlılar ve engelli kişiler için güvenli, kapsayıcı ve erişilebilir, yeşil ve kamusal alanlara evrensel erişim sağlanmaya odaklanılmaktadır.

Üçüncü boyut ise kentte yaşayan tüm insanları hedeflemektedir. Tüm ülkelerde katılımcı, entegre olmuş bir nüfusun yönetimi için kapsayıcı, sürdürülebilir kentleşmeyi ve kapasite geliştirilmesini amaçlamaktadır.

Kentsel erişilebilirlik alanındaki yeni yaklaşımlar sürdürülebilir kalkınma programlarıyla birlikte ele alınmaya başlamıştır. Kentsel planlamaya bütüncül ve kapsayıcı bakış açısı sunmaktadır. Dolayısıyla engelli bireyleri öncelikli olarak merkeze alan erişilebilirlik toplumun dezavantajlı gruplarının da şehre ve hayatın her alanına katılımının artmasını hedeflemektedir. Bir diğer adımda da toplumdaki her bireyin mekânlara ve imkanlara adil şartlarda erişiminin önünün açılmasına odaklanılmaktadır (UCLG, 2023).

Birleşmiş Milletler (2006) Engelli Hakları Sözleşmesi (CRPD), kapsayıcılık ve eşit erişimin ölçütlerini ev içi, sivil, sosyal, rekreasyonel, kültürel ve mesleki yaşama dair ama hepsi de mekânsal çevrenin erişilebilirliği için etkileri olan birkaç madde ile açıklamıştır. Başlığı erişilebilirlik olan Madde 9, inşa edilmiş çevre erişilebilirliğine ilişkin en doğrudan açıklamayı sunmakta ancak erişimi yalnızca ‘eşit’ erişim, ‘engellerin ve bariyerlerin’ ortadan kaldırılması, ‘asgari standartların ve kılavuz ilkelerin uygulanması’ ve ‘uygun yardım ve destek biçimlerinin’ sağlanması açısından tanımlamaktadır (Henderson-Wilson vd., 2022). Kapsayıcı ve erişilebilir bir şehir, ekonomik imkânları, cinsiyeti, etnik kökeni, engelliliği, yaşı, cinsel kimliği, göçmenlik durumu veya dini inancı ne olursa olsun herkesin yaşadığı bir yerdir. Kapsayıcı şehirler için yerel ve bölgesel yönetimler politikalarını 6 temel başlık altında temellendirebilir (UCLG Congress, 2019).

Ayrımcılık Yapmama (Non-Discrimination): Ayrımcılık yapmama kriteri “kimseyi geride bırakmama” ilkesine dayanmaktadır. Kapsayıcı şehir politikaları yaş, cinsiyet ve engellilik durumlarına bakılmaksızın herkese kent hakkını sağlamak için fiziksel, sosyal ve dijital altyapıya eşitlikçi, uygun fiyatlı ve güvenli erişimi yaygınlaştırır ve tüm kişilerin erişilebilirlik hakkına sahip olduğunu kabul eder.

Katılım (Participation): Yerel yönetimlerin öncelikleri tüm paydaşların özellikle engelliler ve yaşlılar gibi sınırsal engellerle karşılaşan kişilerin aktif olarak katılabilecekleri ortamları garanti etmelidir. Katılımcı programlar eğitimde, istihdamda, sosyalleşme alanlarında, üretimde sosyoekonomik eşitliği garanti altına almalıdır.

Erişilebilirlik: Kentsel politikalar katılımcı ve ayrımcı olmayan bir çevreyi garanti etmesi için ölçülebilir bir mekânizma olarak erişilebilirliğe öncelik vermelidir. Bu öncelik, şehirlerin fiziksel, dijital ve sosyal ortamlarındaki engellerin ortadan kaldırılması ve herkesin kamusal hayata katılımı dahil olmak üzere kentteki haklarını kullanmak için gerekli araç ve bilgilere ulaşmasını sağlayacak düzenlemelerden oluşmaktadır.

Kapsayıcı Kent Politika ve Programları: Yerel ve merkezi yönetimleri bağlayıcı olarak belli uluslararası standartlar bulunmaktadır. Uluslararası Standartlar Örgütü (ISO) 71:2014 Erişilebilirlik Rehberi insanlar tarafından kullanılan sistemlere erişilebilirlik konusundaki standartlara dair rehberlik sunmaktadır. ISO yapı 21542 binaların ve yapı çevresinin erişilebilirliği ve kullanımı konusunda ve Web İçeriği Erişilebilirlik Kılavuzları 2.0. Bu standartlar bir temel oluşturmanın ötesinde engelliler açısından ilgili kurumlara yaptırım uygulayabilecek hale getirilmelidir.

Kapasite geliştirme: Erişilebilir ve kapsayıcı kent politikaları, insan haklarının korunmasında sivil toplumun etkisini güçlendiren kapasite geliştirmeyi teşvik ederek, geliştirerek ve uygulayarak, toplumun hizmet tesislerinin standartlarını ve erişilebilirliğini iyileştirme çabalarına doğrudan katılma becerisini güçlendirmelidir. Kapasite geliştirme, ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yaparak erişilebilir teknolojik mekanizmalar geliştirmeyi, yeni araştırmaları desteklemeyi, bilgi alışverişinde bulunmayı kapsamaktadır.

Kalkınma için veriler: Yönetimlerin katılımı ve erişilebilirliği sınırlayan engelleri anlamak ve analiz etmek için kanıta dayalı sistematik verileri kullanmaya ihtiyacı vardır. Engellilik türü, yaş, cinsiyet, göç durumu gibi bilgiler hem yerel hem de uluslararası düzeyde karşılaştırılarak evrensel tasarım ve uygulamalar konusunda alış-veriş sağlanabilir.

BM tahminlerine göre, 2050 yılında 6,25 milyar insan kent merkezlerinde yaşayacaktır ve bu rakamın %15’i engellilerden oluşacaktır. Dolayısıyla bugünkü kentsel planlamanın sonucu olarak ileriki yıllarda kentsel ortamlar, altyapılar, tesisler ve hizmetler, nasıl planlandıklarına ve inşa edildiklerine bağlı olarak toplum üyelerinin erişimini ve katılımını engelleyebilecek veya daha fazla mümkün kılacaktır (DESA, 2016). BM (2016) raporu aynı zamanda sanitasyon ve su, sağlık, eğitim, ulaşım, acil durum ve afet müdahalesi, dayanıklılık oluşturma, bilgi ve iletişime erişim gibi temel kentsel hizmetlere erişim eksikliğini de ortaya koymaktadır. Erişilebilirliğin tam sağlanamaması engelli bireylerin yoksulluk, kendi başına yetememe, ötekileştirilme, dışlanma, yeni yetenek ve bilgiye erişimden yoksun kalma gibi birçok dezavantajı da beraberinde getirmekte ve hali hazırda karşı karşıya kaldıkları toplumsal ve ekonomik sorunları derinleştirmektedir.

Şehirler için, akıllı, yaşlı dostu, çocuk dostu, geleceğin şehirleri, dirençli şehirler, sağlıklı şehirler, sürdürülebilir şehirler gibi birçok şehir tanımlamaları bulunmaktadır. Henderson-Wilson ve arkadaşlarının (2022) yapmış olduğu çalışma, kapsayıcı ve erişilebilir şehrin 14 tematik alanla tanımlanabileceğini ve 100’den fazla göstere ile ölçülebileceğini belirtmişlerdir. Bu göstergelerden bir kısmı;

- Siyasi ve sivil,

- Mekân, çevre, komşuluk hareket alanlarına ulaşım
- Ekonomik katılım ve istihdam
- Ulaşım
- Eğitim
- Barınma
- Sosyallik
- Sağlık
- Sanat ve kültür
- Spor, boş zaman ve turizm
- Adalet ve hukuk
- Güvenlik ve emniyet
- İfade ve iletişim özgürlüğü
- Kapsayıcılık ve katılım süreçleridir.

3. Yöntem

Bu çalışma, kapsayıcı ve erişilebilir şehirlerin temel niteliklerini belirlemek ve kentsel erişilebilirliği güncel yaklaşımlarla değerlendirmek ve Avrupa’da ödül alan erişilebilir şehirlerin uygulamalarından örnekler sunmak amacıyla tematik bir araştırma ve vaka çalışması örneği sunmaktadır.

Vaka analizi (case study) genellikle nitel araştırmalarda kullanılmakla birlikte nicel çalışmalarda da sık kullanılan bir araştırma yöntemidir. Vaka analizi araştırma için belirli bir bireyin, grubun, kitlenin, olayın, politika alanının ya da kurumun incelenmesini içermektedir. Vaka analizi örnek olay incelemesi olarak da tanımlanmaktadır (Kürüm, 2021). Vaka çalışmaları çoklu veya tekli olarak yapılmaktadır. Çoklu vaka çalışmalarından elde edilen kanıtlar genellikle tek vaka araştırmalarından daha güçlü ve daha güvenilirdir. Çoklu vakalar üzerinde araştırma yapılması, araştırmanın daha kapsamlı olmasına neden olur (Roberta ve Twycross, 2018). Bu makalede nitel bir yöntem türü olarak vaka analizi yapılmıştır. Başarılı erişilebilirlik örnekleri olarak ödül almış 12 şehir tercih edilmiştir.

Şehirlerde erişilebilirlik ve kapsayıcılığın bütüncül bir tanımının olmaması ve dolayısıyla zaman içinde karşılaştırma yapılmasına veya bir yerdeki erişim ve kapsayıcılığın diğer yerlere kıyasla nasıl olduğunun anlaşılmasına olanak tanıyacak sağlam kanıtların bulunmaması, ilerlemenin önünde büyük engeller teşkil etmektedir. Erişilebilirlik ve kapsayıcılık kavramlarını açık bir örtüşme vardır, ancak bütüncül bir çevre için yalnızca birini kullanmanın yetersizliği söz konusudur (Henderson-Wilson vd., 2022). Bu çalışma kavramsal olarak erişilebilirliği kapsayıcılıkla birlikte ele alınmakta, kentlerin erişilebilirlik ve kapsayıcılık uygulama ve politikaları

birlikte izlemektedir.

İkinci aşamada bu makale, 2011 yılında Avrupa Birliği tarafından başlatılan Access City Awards (Erişilebilir Şehir Ödülleri) alan şehirleri ödül almaya götüren erişilebilirlik kriterlerini ve eylemlerini şehir bazlı incelemeyi amaçlamaktadır. Erişilebilir ve kapsayıcı kentleri, katılım imkanları, eğitim ve istihdam, barınma, sosyal altyapı, mekânsal ve dijital erişilebilirlik bağlamalarında incelemektedir. Kapsayıcı ve erişilebilir şehir örnekleri olarak 2011-2022 yılları arasında yıllık düzenlenen yarışmada ödül alan 12 şehri tek tek politikaları, uygulamaları, etki alanları ve özellikleri bakımından vaka analiziyle değerlendirmektedir. Şehirler tek tek incelendikten sonra uyguladıkları eylem ve politikalar kodlanarak tasnif etmektedir. Kodlanan uygulamalar şehirlerdeki benzerlik ve farklılıklarına göre işaretlenmektedir. Tek tek kodlanan kavramlar, ilgili başlıklar altında kategorize edilip değerlendirilmektedir.

4. Avrupa Erişilebilir Şehir Ödülleri (The Access City Awards)

2010 yılında Avrupa Komisyonu tarafından başlatılan “Erişilebilir Şehir Ödülü” (The Access City Award) engelliler için erişilebilirliğe öncelik veren şehirleri takdir etmek ve ödüllendirmek için oluşturulmuş bir Avrupa Birliği girişimidir. 2011 yılından bu yana kapsayıcı bakış açısıyla yenilikler yapan, erişilebilirliği artırmaya yönelik uygulamalar geliştiren şehirlerle ödüller vermektedir.

Erişilebilir şehir ödülü, bir şehrin temel haklara eşit erişimi garanti altına almak, nüfusunun yaşam kalitesini iyileştirmek ve yaşı, yeteneği ne olursa olsun herkesin daha erişilebilir olmasını sağlamak amacıyla şehirlerin erişilebilir olma konusundaki istekliliğini, yeteneğini ve çabalarını kutlamaktır (Gothenburg European Office, 2020).

Engelli bireylerin yaşamlarını daha iyi hale getirmeye yönelik geniş kapsamlı çabaların bir parçasıdır. Nüfusu 50.000’in üzerinde olan tüm Avrupa Birliği üyesi ülkelerde bulunan şehirler bu ödül için başvurabilmektedir. Dijital ve fiziksel olarak erişilebilir alanlar eşitliğe giden ilk adımdır (European Commission, 2023).

Bu ödül için seçim sürecinde jüriler 4 alan üzerinden değerlendirme yapmaktadır. Başvuru sahibi şehrin bu alanların tamamında erişilebilirliğe yönelik tutarlı bir yaklaşım ve iddialı bir vizyon ortaya koyması beklenmektedir. Avrupa Erişilebilir Kent Ödülü için baz alınan 4 alan; 1- mekânsal çevre ve kamusal alanlar, 2- ulaşım ve altyapı, 3- bilgi ve iletişim teknolojileri, 4- kamu tesis ve hizmetleri.

Bir şehirde engelli bireyler mağazalara, parklara, web sitelerine, bilgiye, kamu binalarına, konutlara rahatlıkla erişebiliyorsa kendi hayatını idame ettirebiliyordur. Engellilerin eşit

şartlarda ulaşım ve erişim imkanı bulabildiği şehirler ancak erişilebilir kentlerdir.

4.1 Avrupa Erişilebilirlik Ödülü Alan Şehirlerin Politika ve Uygulamaları

2011 yılında ilki düzenlenen Avrupa Erişilebilir Şehirler Ödülü alan şehirler sondan başa doğru yıllara açıklanmaktadır.

2022, Lüksemburg (Lüksemburg)

2021, Jönköping (İsveç)

2020, Varşova (Polonya)

2019, Breda (Hollanda)

2018, Lyon (Fransa)

2017, Chester (Birleşik Krallık)

2016, Milano (İtalya)

2015, Boras (İsveç)

2014, Göteborg (İsveç)

2013, Berlin (Almanya)

2012, Salzburg (Avusturya)

2011, Ávila (İspanya)

(European Commission, 2023)

Lüksemburg

Lüksemburg 2022 yılında Avrupa erişilebilir kentlerde birincilik ödülüne sahip olmuştur. Aynı yıl Finlandiya'nın başkenti Helsinki ikinci, Barselona üçüncü olmuştur. Lüksemburg şehri, engellilerin erişimini artırmaya yönelik "Herkes için tasarım" yaklaşımını benimsemiştir. Şehrin tamamında alçak tabanlı, rampalı otobüsler bulunmaktadır. Otobüs duraklarında görsel ve işitsel anonslar yer alır. Lüksemburg Şehri'nin engelliler için uygulamalarının etkisini ölçmek amacıyla engelli olan vatandaşlara düzenli olarak danışması da şehri ödül almaya taşıyan nedenlerden biri olmuştur. Aynı zamanda şehrin kent konseyi toplantıları yazılı ve sözlü sunumun yanında işaret diliyle de sunulmaktadır. Bu uygulama siyasi kararları herkes için ulaşılabilir kılmaktadır (Karabulut, 2022).

Lüksemburg'un ödüllendirilmesinde öne çıkan adımlar erişilebilirliğin artırılmasına yönelik yenilikçi çözümler ve iyileştirmeler olarak göze çarpmaktadır. Aynı yıl Belçika'nın Luevan şehri dijital alan dahil olmak üzere erişilebilirliği yaygınlaştırdığı için ödüle layık görülmüştür. İspanya'nın Mallorca kentindeki Palma, kapsayıcı turizmi desteklemek için oluşturduğu doğal alanlar, plajlar ve parklar özelinde

fiziksel çevreye erişimi artırdığı için özel bir mansiyon kazanmıştır. Portekiz'in Porto şehri de tren istasyonlarındaki erişilebilirlik düzenlemelerinden dolayı mansiyon almıştır. Jüri, Lüksemburg Şehri'nin, planlanan önlemlerin istenen etkiye sahip olduğundan emin olmak için bir tür engeli olan vatandaşlarına düzenli olarak danışmasını da takdir etmiştir. Ayrıca, şehir, önemli Kent Konseyi toplantılarını konuşma dili ve transkripsiyona ek olarak işaret dilinde sunarak siyasi karar bilgilerini herkes için erişilebilir kıyor.

Jönköping

İsveç'in güneyinde yer alan Jönköping şehri 2021 yılında engellilerin erişilebilirliğini artırmaya yönelik çalışmalarından dolayı ödüle layık görülmüştür. Boras'dan sonra aynı ödülü hak kazanan İsveç'in ikinci şehri olmuştur. Şehir yönetimi engelli sivil toplum kurumlarıyla işbirliği yaparak şehrin eski ve yeni bölgesinde sürekli iyileştirmeler yapmıştır. Şehir yönetimi bölgedeki işletme ve kuruluşlar için "Erişim Şehri Ödülü" isimli bir engelli erişilebilirliğini tevik etmeye yönelik yerel yarışma oluşturmuştur. Jönköping'i bu dereceye taşıyan diğer bir husus da güzel ama coğrafyasının zorlu konumuna rağmen erişilebilirlikten taviz vermemesi olmuştur.

Aynı yıl Polonya'nın Poznan şehri, pandemi zamanlarında izole kişilere ve yaşlılara yönelik verdiği hizmetlerle kamu hizmetlerine erişilebilirliği sağlamasından ve yaşlıları bilgi ve iletişim teknolojileri kullanmaları konusunda desteklemesinden dolayı dolaylı mansiyon ödülü kazanmıştır. Polonya'nın Gdynia şehri de geniş sanayi alanlarına rağmen erişilebilirlik ve kapsayıcılığı geliştirmek için gösterdiği çaba nedeniyle üçüncülük ödülünü kazanmıştır. İkincilik ödülünü alan Almanya'nın Bremerhaven şehri, erişilebilirlik sorununa her türlü boyutunu ele alan kapsamlı yaklaşımı nedeniyle ikincilik ödülüne layık görülmüştür (AGE, 2021).

Jönköping şehri 2007 yılında Aalborg Taahhütlerini imzaldıktan sonra sürekli bir gelişme göstermiştir. 10 ana temayı kapsayan Aalborg taahhütlerinde hedefler şunlardır: yönetim (karar alma süreçlerine katılımın artırılması), sürdürülebilir kalkınmaya yönelik etkili yerel yönetimler, çevresel fayda, sorumlu tüketim ve yaşam tarzı seçimleri, planlama ve tasarım, daha az araç trafiği ile kolay ulaşım, halk sağlığı için yerel planlama, canlı ve sürdürülebilir yerel ekonomi, sosyal adalet ve eşitlik, küresel sorumluluk (Gazińska, 2021). Jönköping'in yıllar önce başlattığı sürdürülebilir kalkınma hedefleri, erişilebilir kent sıralamasında ilk sıralara taşıyan temel etken olmuştur.

Varşova

2020 yılında Erişim Şehri Ödülü Polonya'nın Varşova şehrine verilmiştir. Varşova Orta ve Doğu Avrupa'da bu ödülü almaya

hak kazanan ilk şehir olmuştur. Aynı yıl Fransa'nın Evreux şehri görünmez engellere odaklanmasından dolayı ikinci seçilmiştir. Polonya'nın Gydnia şehri de zihinsel engelli inanları topluma dahil etmeye yönelik girişimlerinden dolayı üçüncüğe lâyık görülmüştür.

Varşova kısa bir sürede şehrin erişim kolaylığında hızlı ilerleme kaydetmeyi başarmıştır. Varşova çok kısa sürede çok şey yapılabileceğini ve kararlılığın başarının anahtarı olduğunu göstererek diğer ülkeler için bir model teşkil etmektedir (European Commission, 2019). Varşova şehri erişilebilirliği sağlama aşamasında şehirdeki engellerin kaldırılmasına yönelik uygulanan program çerçevesinde çok kısa sürede eski altyapıları erişilebilir sistemlerle değiştirmeye başlamıştır. Patika yollar, bisiklet yolları ve kaldırımlar dahil birçok alan erişilebilir standartlara göre düzenlenmiştir. Toplu taşıma araçları ve durakları erişilebilir olarak yenilenmiştir. Şehir web sitesinin erişilebilirliğine önem vermiş ve erişilebilirliği artıracak dijital iletişim ve hizmetlere yatırım yapmıştır (Modijefsky, 2019). Varşova şehir yönetiminde erişilebilirlik bölümünde görevli ve tam yetkili bir erişilebilirlik yetkilisi bulunmaktadır. Erişilebilirlik yetkilisi, şehir alanlarının ve altyapının özel ihtiyaçları olan kişiler için erişilebilirliği sağlamayı amaçlayan faaliyetleri koordine etmekle sorumludur. Varşova şehir yönetimi erişilebilirliği 4 alanda uygulamaktadır. Bilgi ve iletişim erişilebilirliği (işaret dili tercümanı, iletişim destek araçlarının kullanma imkanı, kolay okunan ve anlaşılabilir metinler vb.), etkinliklerin erişilebilirliği, erişilebilir mimari (yolların, ulaşım araçlarının, kamu binalarının ve yapıların erişilebilirliği), dijital erişilebilirlik (erişilebilir belgeler ve multimedya içerikleri de dahil olmak üzere web sitelerinin ve mobil uygulamaların erişilebilirliği) (Warsaw Municipality, 2020).

Breda

Hollanda'nın Breda şehri 'Breda Equal' olarak çevrilen Breda Geljik adlı izleme ajansı ve toplum temelli vakfının çalışmaları nedeniyle 2019 Erişim Şehri Ödülü'nün sahibi olmuştur. Kuruluş, erişilebilirlik ve bilgi kategorilerinde iki çalışma grubuna ayrılmıştır. Bu organizasyon 2016 yılından itibaren üç yıl süresince şehirdeli 800'den fazla mağazaya denetim gerçekleştirerek erişilebilirlik düzeylerini değerlendirmiştir.

Lyon

Fransa'nın Lyon şehri 2018 yılında Avrupa Erişim Şehri Ödülünde birincilik kazanmıştır. Lyon'u bu dereceye taşıyan ölçütlerden biri halk otobüslerinin %100 erişilebilir olmasıdır. Diğer bir faktör kütüphanelerindeki okuma makineleri, sesli kitap okuyucular ve büyüteç ekranlar gibi ekipmanlarla

kültürel erişimi artırmış olmasıdır. Aynı zamanda engelli memurların işe entegrasyonu için dijital araçlar geliştirilmiştir. Memurlarının %7,8'i engelli bireylerden oluşmaktadır ve bu oran yasal olarak minimum kota olan %6'nın üstünde bir istihdam oluşturmuştur (ENAT, 2022).

2018 yılında Slovenya'nın Ljubljana şehri ikincilik, Luksemburg ise üçüncülük almıştır. Ljubljana kent yönetimine yaşlı ve engellilerden oluşan bir danışma kurulu atayarak erişilebilirlik politikaları oluşturma sürecine doğrudan dahil olmalarını sağlamıştır. Erişilebilirliği tüm politikalarına entegre etmiştir.

Luxemburg ise tüm çalışmalarında engellilikle ilgili damgalanmayı önlemeyi ve herkesin kendini rahat hissedeceği bir şehir oluşturmayı öncelmiştir. Bu şekilde bir kapsayıcı şehir inşa etmek için tüm vatandaşlar arasında farkındalık oluşturacak çalışmalara ağırlık vermiştir.

Chester

Chester, 2017 yılında Avrupa erişilebilir kent ödülünü alan ilk İngiliz şehri olmuştur. "AccessAble" (<https://chester.com/accessible-chester/>) isimli dijital platform şehirdeki tüm mekânlar hakkında bir erişim rehberi işlevi görmektedir. Oteller, konukevleri, yeme-içme mekânları, ziyaret edilecek yerler gibi birçok mekân hakkında rakamlar ve fotoğraflarla detaylı bilgi sağlamaktadır. Herkesin erişilebilirlik ihtiyacı farklıdır. Bu platform aracılığıyla doğru ve ayrıntılı bilgiye sahip olunabilmektedir. Bu platformun yönetimi sitede yer verdiği her bir yere bizzat kontrol etme amacıyla eğitimli uzmanlar göndermekte ve toplanan bilgilerin erişilebilirliği kullanan bireyler tarafından değerlendirilmesini sağlamaktadır. Örneğin ekstra alan ve özelliklere sahip olması gereken "Changing Places" olarak adlandırılan tuvaletler, standart engelli tuvaletlerinden farklıdır. Derin ve çoklu öğrenme güçlüğü çeken kişilerin yanı sıra omurilik yaralanmaları, kas distrofisi ve multipl skleroz gibi diğer fiziksel engelleri olan kişiler, tuvaletleri güvenli ve rahat bir şekilde kullanabilmeleri için genellikle ekstra olanaklara ihtiyaç duyarlar. Engelli şoförler için verilen "Mavi Rozet" kartları, otopark konusunda erişilebilirliği artırmaktadır. Chester'in bazı bölgelerinde Mavi rozet sahiplerine ayrılmış park alanlarında ve belediyeye ait ücretli otoparklarda 4 saate kadar ücretsiz kalabilmektedirler. Mavi rozet sahipleri Chester Doğu Konseyinin otoparkında ücretsiz olarak süresiz kalabilmektedir. Doğu Chester'daki otoparkların çoğunda engelli otoparkı bulunmaktadır. Engelli alanında park yeri bulamayan mavi rozet sahipleri herhangi bir alana park edebilmektedir. Şehrin online sayfasında erişilebilirlik haritası yer almaktadır. "Chester Erişilebilirlik Haritası" bir rehber işlevi görmektedir. Bu haritada, şehir merkezinde engellilerin gidebileceği tuvaletler, park alanları, ulaşım imkanları gösterilmektedir.

Ayrıca erişilebilir seyahat bilgilerinin yer aldığı 4 dijital

platform da (Arriva Busses, Northern, Transport for Wales, Avanti) şehir yönetiminin firmalarla ortak yürüttüğü çalışmalardan biridir.

Chester şehri “Shopmobility” servisi, hareket güclüğü çeken belli bir merkezden kişilerin mağazalara ve tesislere erişimini sağlamak için elektrikli tekerlekli sandalyelerin, scooterların ve manuel tekerlekli sandalyelerin günlük kullanımını sağlamaktadır. Bu servis tekerlekli sandalye, yürüme aletleri ve scooter gibi birçok yardımcı aracı tamir ve bakım hizmetlerini üstlenerek uzun vadeli ödünç verme ve satma hizmeti de veriyor.

“Park et ve bin” (park and ride) isimli otopark hizmetinde ise şehirde 3 otopark noktası bulunmaktadır. Bu park alanlarında engelliler ücretsiz aracını park edebilmekte ve o noktadan toplu taşımaya kolayca ulaşabilmektedir. Chester bölgesinde 3170 araç kapasitesinde “park et ve bin” imkanı sağlayan 4 nokta bulunmaktadır. Ekonomik ve çevre dostu bir çözümdür. Engelli bireyleri park etme ve şehir içinde trafikte hareket etme stresinden de kurtarmaktadır. Bu hizmetten faydalananlar için otopark ücretsizdir. O noktadan şehir merkezi ve otopark arasında üç ayrı dairesel güzergahta hareket eden Park&ride otobüsü için o alandaki makinelerden bilet alınmaktadır (Visit Cheshire, 2023b).

Chester’a özgü bir özellik olan Rows, ana alışveriş caddeleri üzerinde yükseltilmiş yürüyüş yollarından oluşmaktadır. Rows’a erişim için çok sayıda basamak bulunmaktadır, ancak tüm bölümler tekerlekli sandalye kullanıcıları için de erişilebilir durumdadır. Bu erişim noktalarının yerleri de diğer erişilebilirlik noktaları gibi şehir haritasında gösterilmiştir. “Dial House” isimli merkez engelliler için, engelli hakları, toplum bakımı, eğitim, sağlık ve boş zaman, ulaşım, spor ve sosyal yardımlar gibi konularda ücretsiz, gizli ve bağımsız bir danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Ayrıca bu merkez bünyesinde makul fiyatlarla ev yapımı ürünler sunan bir “Topluluk Kafesi” bulunmaktadır. Birleşik Krallık genelini kapsayan bir dijital platform olan “DisabledGo” (www.disabledgo.com) sinema, restoran, kütüphane, otel gibi birçok mekân için çevrimiçi erişim kılavuzu olarak hizmet sunmaktadır. “DisabledGo” web sitesinde ayrıca tur rehberleri, şehir merkezine erişim rehberleri, tabelalar ve çevrimiçi yardım da bulunmaktadır.

Birleşik Krallık genelinde 90.000’den fazla mekân hakkında bilgi yer alan uygulamada Chester’dan 1000’den fazla mekân bulunmaktadır (Chester Council, 2023). Bu tarihi şehir, tüm yapılarını koruyarak erişilebilirlik alanında dönüşüm sağlaması bakımından da dikkat çekmektedir. Tarihi şehir surları dahil tüm mekânlar, yürüyen merdiven, asansör ve rampalarla erişilebilir haldedir.

Chester şehrinin tüm taksi ve otobüsleri tekerlekli sandalye erişimine uygundur. Chester şehir konseyi engelli kişilerin şehri ziyaret edebilmesi ve ticari faaliyette bulunabilmesi

amacıyla yasaların gerektirdiğinin çok üstünde bir erişilebilirlik performansı sergilemektedir. Engellilik aynı zamanda büyük ölçüde gözardı edilen bir ekonomik fırsattır. Nüfusun %25’inin yaşlandığı veya engelli olduğu düşünüldüğünde, erişimin artırılması ticaret için de ciddi bir pazar oluşturmaktadır. Birleşik Krallık ekonomisi için bu kazanımın yılda 249 milyar sterline denk geldiği tahmin edilmektedir. Chester’a birincilik ödülü kazandıran temel dinamikler, tarihi merkezini tamamen erişilebilir hale getirmesi ve erişilebilirliğe yatırım yapmanın ekonomik açıdan mantıklı olduğunu göstermiş olmasıdır (Town Toolkit, 2023). Chester belediyesinin erişim sorumlusu Graham Garnett, şehri birdenbire erişilebilir hale getirelim düşüncesiyle bu ödülün kazanılmadığını, bu kazanımın uzun vadeli bir yaklaşım olduğunu vurgulamıştır. 2009’dan itibaren erişilebilirlik alanında şehre 500.000 pound değerinde yatırım yapılmıştır (Ryan, 2017). 10 engellinin 8’inin seyahat etmenin zor olduğunu belirttiği Birleşik Krallık’ta Chester gibi engebeli, ortaçağ surlarıyla çevrili bir antik kentin bu ödüle hak kazanması ilgi çekmiştir. Bu şehir üzerine birçok inceleme de bulunmaktadır.

Chester hükümetinin web sayfasının erişilebilirlik bölümünde, dijital programlara kolay ve ücretsiz erişilebilirlik konusunda yönerge ve indirme linkleri yer almaktadır.

Aynı zamanda Chester’in ziyaretçilere dönük olan websitesinde (www.visitcheshire.com), engelli bireyler için şehirde gezilecek yerlerin bilgilerine (Hayvanat bahçesi, at yarış pisti, şehir katedrali, müze) detaylı bir şekilde yer verilmiştir. İlgili sayfaların linkleri ve erişilebilirlik rehberinin de uzantısı bu sayfaya eklenmiştir. Örneğin Chester hayvanat bahçesi hakkında verilen genel bilgilerden sonra engelliler için hayvanat bahçesindeki yolların erişilebilir olduğundan, hareket ekipmanları kiralanabileceğinden, gizli ve az göze çarpan engelleri tanıyabilecek şekilde eğitimi olan personellerden yardım istenebileceğinden, web sitesinde ziyaretçileri için gezerken gerekli bilgileri içeren indirilebilen sosyal hikaye ve nöroderjik bireyler için odaklanmaya ve rahatlamaya yardımcı olacak Duyusal Çantalar bulunduğundan, tüm belgelerin büyük harfli baskısının da olduğundan bahsedilmektedir.

Storyhouse projesi 2022/23 Chester Turizm Ödüllerinde erişilebilir ve kapsayıcılık ödülünü kazanmıştır. Oldukça yaratıcı bir planla dizayn edilen bu binada canlı bir kütüphane, turne prodüksiyonlarının ve kurum içi gösterilerin sergilendiği iki tiyatro, butik bir bağımsız sinema ve insanları bir araya getiren çok sayıda topluluk alanı bulunmaktadır. Burada her zaman vakit geçirilebilecek bir program ve yemek mekânı bulmak mümkündür. Sanatın herkese kucak açması anlayışıyla oluşturulan bu mekânda her bölüm ve prodüksiyon erişilebilir düzeydedir. Sesli betimlemeler, işaret dili kullanan personeller, altyazılı görseller bulunmaktadır (Visit Cheshire, 2023a).

Milano

İtalya'nın kuzey Lombardiya bölgesinde yer alan, moda ve tasarımlarıyla meşhur Milano şehri 2016 yılında Avrupa Erişilebilir Şehir ödülünü almaya hak kazanmıştır. Şehir merkezinin çok fazla engebeli olmayan düz bir arazi üzerinde olması yüksek erişilebilirlik için büyük avantaj sağlamaktadır. Engelliler için toplu taşıma araçlarında bile yeterli erişim imkanları bulunmayan İtalya şehirlerinin aksine Milano'nun erişim ödülü kazanması istikrarlı bir çalışmanın sonucu olduğunu göstermektedir.

Milano Belediyesi, BM Engelli Hakları Sözleşmesi doğrultusunda sosyal politika programında erişilebilirliğe merkezi bir rol vermiştir. Erişilebilir bir Milano şehri inşa etmek için, Expo'nun etkisiyle, Belediyenin ilgili birimlerini ve iştiraklerini, Lombardiya bölgesinin İdaresinin Departmanları ve Sektörleri, Lombardiya Bölgesi ve Milano Ulaşım Şirketi başta olmak üzere engelli dernekleri, kooperatifler, vakıflar, kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği halinde olmuşlar, ekonomik kaynakları ve becerileri bir araya getirerek ortaklaşa çalışmıştır (Oberti vd., 2017). Verimli ve müşterek bir süreç yönetilmesi Milano'yu ödüle taşıyan bir sonuç doğurmuştur.

Milano, başarılı ve tutarlı erişilebilirlik çabalarına ek olarak, engelli istihdamını teşvik etmek ve engellilerin bağımsız yaşamını desteklemeler için projeler yürütmektedir. Şehirdeki bina standartları yalnızca erişilebilirliği ve kullanılabilirliği desteklemekle kalmamakta aynı zamanda ürünleri ve mekânları mümkün olan en geniş insan yelpazesi tarafından kullanılabilir şekilde tasarlamayı amaçlayan Evrensel Tasarım standartlarını da desteklemektedir. Milano sadece geçmişte erişilebilirliği geliştirmek için attığı adımlarla değil, geleceğe yönelik iddialı planlarından dolayı da Avrupa Erişilebilir Şehir Ödülü'nün sahibi olmuştur. Aynı yıl üçüncülük ödülünü Fransa'nın Toulouse şehri almıştır. Toulouse şehrinin tüm toplu taşıma araçları %100 erişilebilirdir. Operaların sesli betimlemeli olarak oynandığı ve programların büyük harflerle veya braille alfabesiyle sunulduğu kültür sektöründe engelli vatandaşlarının yaşamını iyileştirmeye yönelik gayretleriyle öne çıkmaktadır (European Commission, 2015).

Tarihi ve turistik yapıları açısından oldukça zengin olan Milano şehri ziyaretçiler için erişim kolaylıkları sunmaktadır. Milano'nun önemli alış-veriş galerisi ve simgesel yapılarından biri olan Vittorio Emanuele II Galerisi'nin hepsi basmaksız olan 4 girişi bulunmaktadır. Leonardo da Vinci'nin ünlü Son Akşam Yemeği tablosunun yer aldığı Santa Maria delle Grazie kilisesine girmek için engelli rampası bulunmaktadır (Sage, 2019) Bunun yanı sıra taşlı tarihi yollar tekerlekli sandalye kullanıcıları için zor olabilmektedir. Milano engelliler için her yönüyle erişilebilir bir şehir değildir. Ancak Ziyaretçileri için Erişilebilir Seyahat Rehberi web sayfasında (<https://www.meininger-hotels.com/blog/en/accessible-travel-in-milan/>)

engelli ziyaretçiler için toplu taşıma araçları, restoran ve barlar, tarihi ve kültürel mekânlar hakkında erişim imkanlarını gösteren bilgiler bulunmaktadır.

Boras

2015 yılında İsveç'in Boras şehrini, yapmış olduğu çalışma ve uygulamalar Erişilebilir Kent ödülünde birinciliğe taşınmıştır. Boras, 2000'li yılların başlarında "herkes için erişilebilir şehir" projesi ile planlamalarına başlamış, uzun süreli ve bilinçli bir strateji izlemiştir. Öncelikle Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesinin gereklerinden yola çıkarak, engellilere yönelik farkındalığın artırılması, engellilerin istihdamının ve sosyal hayata katılımlarının desteklenmesine yönelik yıllık takip edilen somut eylem planı hazırlanmıştır.

Boras Belediyesinde erişilebilirlik ve engellilik alanında birer danışman, aynı zamanda belediyenin idari birimlerinden oluşan bir çalışma grubu bulunmaktadır. Danışmanlar engelli kuruluşlarına, mimarlara, yapı işleriyle ilgili tüm kurumlara bilgi ve destek sağlayarak yapılacak çalışmaların başlangıcında dahil olmaktadır. Danışmanlar aynı zamanda toplumun her kesimine yönelik erişilebilirlik ve engelliliğin farkındalığını saqlamak amacıyla eğitim ve etkinlikler organize etmektedir. Belediyede engellilik çalışma grubu/konseyinin yanında yaşlılık konseyi de bulunmaktadır. Bu konseyler engelli ve yaşlı temsilcileriyle erişilebilirliğin, katılımın artırılması hususunda işbirliği halindedirler.

Şehrin tamamında yaşlı ve engellilerin hareket alanını genişleten toplu taşımalar ve toplu taşıma durakları düşük zemin, açılabilir rampa ve sesli/yazılı uyarı sistemleriyle erişilebilirliğe uygun hale getirilmiştir. Aynı şekilde yaya geçitleri ve kavşaklarda da sesli ve hissedilebilir yönlendirmeler yer almaktadır. Yaya kaldırımlarında, kamu binalarının, kültür merkezlerinin girişlerinde ve içlerinde engelliler için hissedilebilir yönlendirmeler bulunmaktadır. Şehir genelinde hissedilebilir yüzeyler ve yüksek farklılıkları az zeminler, sensörlü kapılar erişilebilirliği artıran diğer unsurlardır. Şehir içinde 29.800 metrekarelik alan kışın buzlanmaya bağlı kayma tehlikesini önlemek için atık maddelerden elde edilen enerjiyle yer altından ısıtılmaktadır. Daire ve bina girişlerinde anahtarsız dijital kilit uygulaması yer alır. Boras Belediyesi tüm kamu binalarına erişilebilirlik standartlarını gösteren "erişilebilirlik veritabanı" (<https://www.t-d.se/>) oluşturmuştur. Boras'da yaşayanlar veya ziyaret etmek isteyenler şehirdeki tüm mekânlarla ilgili erişilebilirliğe uygunluğu noktasında ve sunulan hizmetler hakkında bilgilendirmektedir (Elmacı, 2019). Bu dijital platform aynı zamanda İsveç genelindeki 8948 konum hakkında bilgi vermektedir. Boras şehri platformda aktif bir şekilde yer almaktadır. Ziyaret edilecek mekânın (restoran, müze, kültür merkezi, vb) park imkanları, girişi, resepsiyonu,

tuvaletleri, merdivenleri, asansörü gibi birçok fiziksel şartlara dair bilgi içermektedir. Birçok şehirde olduğu gibi Boras'da da engelliler için toplu taşımalar ücretsizdir. Avusturya'nın başkenti Viyana'da olduğu gibi Boras'da da şehir gazetesi erişilebilir özelliktedir. Viyana şehrinde, birçok ulusal gazete her sabah toplu taşıma istasyonları başta olmak üzere birçok noktada ücretsiz olarak yer almaktadır.

Göteborg

İsveç'in bir sahil şehri olan Göteborg, Avrupa Komisyonu tarafından 2014 yılında erişilebilir şehir ödülünü kazanmıştır. 2014 yılında Göteborg şehrini inceleyen jüri üyeleri şehir yönetiminin şehri herkes için erişilebilir kılmak yönünde açık bir siyasi hedefe sahip olduğunu görmüşlerdir. Bu amacın bir parçası olarak tüm kamu idaresindeki kurum ve şirketlerinin erişilebilirliğini ölçmek amacıyla kamu binaları ve çevrelerinin erişilebilirlik envanterini çıkarmaya başlamıştır. Buna müzeleri kütüphaneleri, huzurevi ve yaşlı konukevlerini, okulları, oyun alanlarını ve spor tesislerini de dahil etti. Böylece belediye meclisi kentnin erişilebilirliğine bütüncül ve kapsamlı bir takip taahhüdünde bulunmuş oldu. Şehirde erişilebilirlik faaliyetlerinde ilk olarak çalışanların engellilikle ilgili zorlukları bizzat deneyimlemelerini sağlayacak geçici bir stüdyo oluşturulması yer almıştır. Müzeler erişimi artıracak girişimlerde bulunulmuştur. Ayrıca engelli bireylerin, erişimin iyileştirilmesi gerektiği alanlara ilişkin görüşlerini kaydetmelerini teşvik etmek amacıyla bir film çekme projesi yürütülmüştür. Bunlara ek olarak engelli bireylerin şehirdeki kültürel etkinliklere katılma fırsatlarını sağlayacak bir uygulama geliştirilmiştir. 2017 yılında uygulamaya geçen bu uygulama, etkinlikler sırasında görsel ve işaret dili ile canlı tercüme yapmaktadır. Uygulama içindeki bir ses bağlantısı da ses yükseltme özelliği sunmaktadır. Uygulama mekâna nasıl gidileceği, sahada nasıl yardım alınacağı, tuvaletlere, restoranlara ve diğer tesislere nasıl erişileceği gibi bilgileri de içermektedir (European Commission, 2020).

"Herkes için bir şehir" sloganıyla yola çıkan Göteborg şehri 2014 yılının kazananı yapan etkenin, tüm engelli bireyleri topluma entegre etmeye yönelik kapsayıcı yaklaşımı olduğu anlaşılmaktadır. Bu mottodan hareketle şehir yönetimi, toplu taşıma altyapısını sistematik olarak yenilemiş, park, üniversite gibi kamusal mekânları daha erişilebilir olacak şekilde yeniden inşa etmiştir. Engelli bireylerin barınmasına ve istihdamına öncelik vermiştir. Erişilebilir yeni konutlar inşa edilmiş ve her yıl engelliler için yeni 300 iş pozisyonu oluşturulmuştur (Inclusion Europe, 2013). 2010 yılında belediye meclisinde yaşlılar için konut hedefleri, eylem planı olarak kabul edilmiştir. Yaşlıların fazla bulunduğu konut bölgelerinde, planlanmış küçük banyoların yapılması, girişlerin ve dış ortamların yaşlılara uygun şekilde düzenlenmesi, yakın mesafede

ulaşılacak küçük, yerel buluşma ortamları oluşturulması gibi birçok refah hizmeti sağlanmıştır (WHO, 2015). Aynı zamanda şehirde engellilerin erişimini kolaylaştıracak, engelli olarak erişebilecekleri mekânlar hakkında bilgi verecek, tekerlekli sandalye vb ekipmanlarında sorun yaşadıklarında başvurabilecekleri, yardım ve tavsiye alabilecekleri çeşitli dijital uygulamalar da mevcuttur. Şehir yönetimi engelli ve yaşlılara yönelik paydaş kuruluşlarla sürekli işbirliğini içindedir.

Berlin

Almanya'nın başkenti ve en büyük şehri olan Berlin 2013 yılının erişilebilir kent ödülünün kazananı olmuştur. Berlin şehri, şehir yaşamının tüm yönlerini kapsayan ve şehrin hem siyasi hem de ekonomik çevrelerine sıkı sıkıya bağlı olan stratejik ve kapsayıcı erişim politikaları nedeniyle 2013 yılının kazananı olarak seçilmiştir. Şehir duysal, hareket ve bilişsel engeli olan kişilere yönelik olarak bir web sitesi (www.mobidat.net) geliştirmiştir. Övgüyle karşılanan bu yenilikçi tasarım içinde şehirdeki çok çeşitli tesislerin erişilebilirliği hakkında bilgi veren 31.000 girdisi olan bir veri tabanı bulunmaktadır. Bu uygulama şehri daha erişilebilir kılarken daha mobil ve çevre dostu da yapmaktadır.

2018 yılında Almanya'da ilk kez planlanan Berlin Hareketlilik Yasası/Eylemi (Berlin Mobility Act) yürürlüğe sokulmuştur. Bu hareket, genç-yaşlı, engelli-engelsiz herkesin güvenli ve bağımsız bir şekilde hareket edebilmesini sağlamaktadır. Bu eylem kapsamında otomobilsiz erişimi zor olan bölgelerin erişilebilir hale getirilmesi sağlanmaktadır. Şehrin banliyöleri ve metropol bölgesi otobüs, demiryolu ve bisiklet yolları ile daha iyi bir şekilde birbirine bağlanması hedeflenmiştir. Engelsiz ve erişilebilir şehir hedeflerini belirleyen Berlin bu hedef için Engelsiz Şehir Yuvarlak Masası oluşturmuştur. Bu masa ulaştırma bakanı tarafından yönetilmekte ve hükümet, iş dünyası ve engelli örgütlerinden paydaşları bir araya getirmektedir. Amaç, turizm, oteller ve restoranlar, sanayi, ticaret ve ulaşım dahil olmak üzere bir dizi alanda Berlin'in erişilebilirliğini artırmaya yönelik öncelikler ve girişimler üzerinde anlaşmaya varmaktır (European Commission, 2020).

Büyük ve önemli bir başkent olan Berlin'in görülmeye değer tüm mekânları, toplu taşımaları şehre gelen engelli turistler için erişilebilir durumdadır. Birçok turistik mekânda engelli kişiler için rehberli turlar ve özel hizmetler bulunmaktadır. Körler için Berlin Derneği, görme engelliler için sesli açıklamalar ve açıklayıcı grafiklerle şehrin en önemli turistik yerlerinin bir listesini sunmaktadır. Yahudi Müzesi, Bauhaus Arşivi ve Charlottenburg Sarayı gibi birçok Berlin müzesi, görme engelli ziyaretçiler için özel rehberli turlar sunmaktadır. Otto Weidt Müzesindeki tüm sergiler görme engelliler için oluşturulan Braille alfabesiyle yazılıdır. Berlin Körler ve

Görme Engelliler Derneği, görme engelliler ve az görenler için çeşitli kaynakların yanı sıra, uygun kültür ve boş zaman etkinliklerini içeren aylık bir takvim sunmaktadır. İşitme engelli ziyaretçiler için Berlin'deki birçok turistik işitme engellilerin ihtiyaçlarına yönelik rehberli turlar bulunmakta ve özel etkinlikler düzenlenmektedir. Berlin'deki birçok toplu taşıma engelsizdir. Berlin Ulaşım Şirketi (BVG)'nin web sitesinde istasyonların ve ulaşım araçlarının erişilebilirliğine dair bilgi verilmektedir. Engelsiz bir rota planlamak için BVG, erişilebilir ulaşım bağlantılarına olanak tanıyan özel bir yolculuk planlayıcısı sunmaktadır. Buna ek olarak, BrokenLifts adlı web sitesi, Berlin istasyonlarındaki şu anda arızalı olan asansörler hakkında bilgi sunmaktadır. Berlin-Brandenburg Ulaşım Birliği (VBB), fiziksel engelli veya özel ihtiyaçları olan kişiler için bir rehberlik hizmeti sunmaktadır. VBB personeli, insanlara evlerinin kapısından itibaren gidecekleri yere kadar ücretsiz bir şekilde eşlik etmektedir (Berlin Online, 2022).

“Herkes için Turizm” mottosunu benimseyen VisitBerlin isimli web sayfasında tekerlekli sandalye kullanıcıları, kör ve görme engelli bireyler, bilişsel engelliler, sağır ve işitme engelliler için eğlence alternatifleri bulunmaktadır. Bu platform aynı zamanda erişilebilirlik açısından kontrol edilen faaliyetler ve hizmetler için güvenilir bilgiler sağlamak, erişilebilirlik standartları geliştirmek, Berlin'deki otel ve turistik mekânların erişilebilirliğini değerlendirmek, erişilebilirlik hakkında gelen telkifleri toplamak gibi işlevlere sahiptir. Bir diğer dijital erişim olan AccessBerlin uygulamasında tekerlekli sandalye kullanan, görme engelli veya kör, işitme güçlüğü veya sağır ziyaretçiler için yapılması gerekenlere dair ve şehirdeki etkinlikler hakkında bilgiler bulunmaktadır (Visit Berlin, 2023). Berlin erişilebilirlik anlayışına kapsamlı yaklaşmış ve bu anlayışını şehrin tüm politikalarına geniş ölçüde yerleştirmiş bir şehir olarak karşımıza çıkmaktadır. Yakın tarihe kadar doğu ve batı bloğu halinde bölünmüş bir şehri engelsiz bir ortama dönüştürmek için büyük ve stratejik yatırımlar yapılmıştır.

Salzburg

2012 yılında Avusturya'nın kültür ve tarih şehri olan Salzburg Erişilebilir kent ödülüne layık görülmüştür. Erişilebilirliği artırma hususunda uzun süredir devam eden kararlılığı, tutarlı yaklaşımı ve engelli bireylerin doğrudan katılımıyla erişilebilirliğin sağlanmasında elde ettiği mükemmel sonuçlar nedeniyle seçilmiştir. Erişilebilirliği iyileştirmeye yönelik girişimleri arasında, görme engelli yayalar için dokunsal yönlendirme ve rehberlik sistemleri, sübvansiyonlu seyahat ile erişilebilir toplu taşıma, engelli sürücüler için otoparka ücretsiz erişim ve yaşlıların şehirde dışarı çıkma konusunda kendilerine güvenmelerini teşvik eden planlar yer almaktaydı. 2012 yılından itibaren engelli çocukların olumlu ve kapsayıcı resimlerinden

oluşan bir çocuk boyama kitabı yayınlanmaktadır. Salzburg yönetimi BM Engelli Hakları Sözleşmesinde hedeflenen esaslara uymak için bir Aşamalı Plan oluşturmuştur. Bu planı uygulamak üzere oluşturulan proje ekibinde engelli bireylerin yanı sıra Salzburg Üniversitesi İnsan Hakları Enstitüsü uzmanları da yer alıyordu. Salzburg belediyesinin sorumluluğunda oluşturulan Aşamalı Plan, eğitim, istihdam, sağlık ve sosyal işler, planlama ve konut, hareketlilik ve toplu taşıma, boş zaman ve kültür olmak üzere altı eylem alanı içeriyordu (European Commission, 2020). Ziyaretçiler için cazibe merkezi olan Salzburg'da ikonik yapılara engelsiz erişilebilmektedir. UNESCO Dünya Mirası listesinde yer alan Salzburg'da kiliseler, restoranlar, konaklama mekânları, etkinlik merkezleri engelliler için büyük ölçüde erişim imkanı sağlamaktadır. Salzburg'un en meşhur tarihi yapısı olan Salzburg kalesi ve seyir terası erişilebilir durumdadır.

Salzburg toplu taşıma sisteminin büyük çoğunluğu alçak girişlere sahiptir. Ulaşım araçlarında gerektiğinde katlanabilen rampalar vardır. Engelli kişiler için toplu taşımada indirimli ücretler uygulanmaktadır. Salzburgmobil uygulaması, Salzburg'daki toplu taşıma araçlarını gelişi-varış bilgilerini verir, entegre bir rota planlayıcısı içeren bir zaman çizelgesi sunar. En yakın aracın en yakın rota için nereden ve ne zaman kalkacağı bilgisine ulaşılır. Bu uygulama üstünde rampalara sahip ve alçak girişli olan araçlar tekerlekli sandalye sembolü ile gösterilir

Salzburg'daki toplu taşıma için mobil gerçek zamanlı varış bilgilerinin yanı sıra entegre bir rota planlayıcısı içeren bir zaman çizelgesi uygulamasıdır. En yakın trolleybüs, otobüs veya trenin ne zaman ve nereden kalkacağını bilinmektedir. Uzatılabilir rampalara sahip alçak girişli araçlar tekerlekli sandalye sembolü ile gösterilir. Ayrıca özel taksi şoförleri elektrikli ve katlanamayan modeller hariç tekerlekli sandalyeleri taşımak zorundadır (Salzburg Info, 2023).

Salzburg'un tarihi bölgesinin birçok sokağında bordür veya kaldırım bulunmamaktadır. Eski kent merkezindeki parke taşlar diğer Avrupa şehirlerine göre daha hafif, az sarsıcı ve tekerlekli sandalye kullanıcısı için nispeten daha rahattır. Salzburg'dan birçok Avrupa şehrine erişilebilir tren hattıyla ulaşmak mümkündür. Engelli yardımcı için önceden rezervasyon yapılmaktadır (Sage, 2015).

Alp dağlarıyla meşhur olan, engebeli ovalar ve dağlarla çevrili bir şehir olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Salzburg için erişilebilir şehir ödülü şehre önemli bir sıfat daha kazandırmıştır. Engel Tanımayan Salzburg Rehberi, çevriçi uygulaması da olan kapsamlı bir erişim kılavuzudur. Şehirdeki otellerin, restoranların, barların ve turistik mekânların büyük bir kısmının erişilebilirliği hakkında ayrıntılı bilgi içermektedir. Şehrin ödül almasında da etkili olmuş bir uygulamadır. Salzburg'da engelli tuvaleti, düz zeminler, erişilebilir

bir giriş, masaların altında rulo ve tekerlekli sandalye kullanan büyük gruplar için sınırsız erişim sağlayan bir çok otel, restoran ve kafe bulunmaktadır.

Avila

Avrupa Komisyonunun Erişilebilir Kentler Ödülünün ilk kazananı İspanya'nın tarihi Avila şehri olmuştur. Zengin bir kültürel ve tarihi mirasa sahip olan Avila, 1995 yılından itibaren Unesco dünya Mirası listesinde yer almaktadır. Kentsel erişilebilirlik için, Avila şehri ilk olarak 2002 yılında "Erişilebilirlik için Özel Eylem Planı" hazırlamıştır. Bu eylem planı, eski şehrin engelliler için erişilebilir hale getirilmesine yönelik dönüşümün başlangıç noktası olmuştur. Kent konseyi şehrin erişilebilirliği, şehir planlama, inşaat, iletişim ve ulaşım dahil olmak üzere tüm faaliyet alanlarını içeren kapsayıcı bir yaklaşımla ele almışlardır. Herkes için bir şehir tasarlanması sürecinin her aşamasına şehrin engelli bireyleri dahil olmuştur. Bu eylem planı kapsamında yeni toplu taşıma araçları satın alınmış, erişilebilir taksi hizmetleri yaygınlaştırılmış, toplu taşıma durakları erişilebilir hale getirilmiştir.

2007 yılında Avila'da, şehrin genelindeki erişilebilirlik düzeyini değerlendirmek ve gerekli analizleri yapmak üzere erişilebilirlik departmanı kurulmuştur. Engelli bireylerin istihdamının artırılması ve bağımlılığının azaltılmasına yönelik girişimlerde bulunulmuştur. Toplu taşıma araçlarının erişilebilirliğinin iyileştirilmesi ve erişilebilir taksi ağının genişletilmesi için mali destek sağlanması, gibi fiziki çevre, iletişim ve ulaşım da yapılan düzenlemeler öncelikli olmuştur. Şehir ayrıca, erişilebilir güzergahlar, rehberli turlar ve diğer özellikler hakkında bilgi toplayarak engelli turistlere yönelik bilgilendirmelerde bulunmuştur (European Commission, 2020).

İspanya'nın rakımı en yüksek kenti olan ve dağlık bir bölgede yer alan Avila'nın erişilebilirliği geliştirme sürecinde coğrafi zorlukları aşması için ayrıca bir çaba sarfetmesi gerekmiştir. Bu güçlükler rağmen, şehrin önemli simgesel yapıları olan Santo Tomas Manastırı ve Katedrali, San Vicente Kilisesi dahil birok anıt engelsiz bir duruma getirilmiştir (Ekim, 2012). Erişilebilirlik noktasındaki iyileştirme, hem yeni kentsel yapıların inşasındaki düzenleme ve denetimleri hem de tarihi mekânlardaki engellerin kaldırılmasına yönelik dönüşümleri kapsamaktadır.

Diğer erişilebilirlik girişimleri içinde, yeme-içme mekânlarında Braille alfabesiyle yazılmış menülerin bulundurulması, engelsiz erişilebilir turizm danışma ofislerinin oluşturulması, engelliler için rehberli turlar düzenlenmesi, şehir surlarının dokunmatik modellerinin yapılması yer almaktadır.

Avila şehri de engelli bireyler için otopark, tuvalet ve belli mekânların işaretli olduğu turistik kent haritaları oluşturmuştur.

Avrupa'da ilk kez düzenlenen bir ödüle sahip olan şehir olması, Avila için uluslararası programlara katılımını, bilgilensini, ulusal çapta erişilebilirlik atölyeleri düzenlemesini, şehrin erişilebilir hale getirilmesi için tavsiyeler toplaması gibi çalışmalarını başlatmasına sebep olmuştur. Aynı zamanda her alanda ilgili sivil kuruluşlarla sıkı işbirliği kurması Avila'yı öne çıkaran bir şehir yapmıştır. Tarihi bölge için Anıtlar kurulu, engelliler için, yaşlı, çocuk, işitme engelli, görme engelli olmak üzere çok çeşitli insiyatiften destek almış ve bizzat dahil etmiştir.

Avila Kent kurulu, erişilebilir taksi hizmetini yaygınlaştırmak için (Yaşlılar için Toplumsal Hizmetler Enstitüsü (IMSERSO) ve Engelli İnsanları Topluma Kazandırma ve İşbirliği Vakfı (ONCE) ile protokoller imzalamıştır. Hareket yeteneği sınırlı çocuk ve gençler için eğlenceye, ata binme terapisine ve su aktivitelerine yönelik atölyeler oluşturulmuştur. Engellilik derecesi %65 ve üstünde olanların yüzme havuzlarını ücretsiz kullanımı sağlanmıştır. Engelli kuruluşlarına mekân ve bina tahsis edilmesi için finansal destek sağlanması, engelli istihdamının artırılması, işaret dili hizmetlerinin yaygınlaştırılması için ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yapılması da kamu hizmetlerine erişimi artıran diğer girişimler olmuştur. Ayrıca evlere paket servis, ev içi hizmet, telefon yoluyla evlere yardım ve engelli bireylere bakmakla yükümlü olan kişilere destek sağlayan dört sosyal eylem merkezi oluşturulmuştur. (Ekim, 2012).

Avrupa Komisyonu (European Commission, 2010) tarafından Avila'nın ödüle layık görülmesindeki temel dinamikleri kentsel çevrede erişilebilirliğin iyileştirilmesi ve engelli insanların eşit katılımının teşvik edilmesi yönündeki çabaları, erişilebilir turizm tesislerini geliştirmesi, engelli ve yaşlı kuruluşlarıyla doğrudan çalışarak engelliler için iş olanaklarını artırması, engelli bireylerin sürece etkin katılımı ve siyasi kararlığı olarak özetlenebilir.

4.2. Erişilebilir Şehirlerin Benzer ve Farklı Yönleri

Erişilebilir şehirler üzerinden yapılan vaka analizinde, verilerden çıkarılan kavramlara göre erişilebilirlik uygulamaları aşağıdaki şekilde kodlanmıştır. Önceden belirlenmiş kavramlara göre kodlama yapmak sadece üst başlıklara yer vermek olacağı için, detaylı uygulamam farklılıklarını göstermemiş olacaktı. Bu nedenle ulaşım üst başlığı altında uygulama çeşitlerine göre verilerden alt kavramlar oluşturulmuştur. Kodlanan bu uygulamalar kategorize edilip yorumlanmaktadır.

Tablo I: Avrupa Erişilebilirlik Ödülü Almış Şehirlerin Erişilebilirlik Uygulama ve Politikaları.

Kod	Benzerlik
ULAŞIM	
Yerel ve uluslararası ulaşım	****
Toplu Taşıma	*****
Duraklarda sesli ve yazılı anons	****
Otopark	***
Ücretsiz toplu taşıma	**
Yayalar için dokunsal yönlendirme	*
Kaldırımsız, bordürsüz sokaklar	*
Kent haritaları	*
Alçak tabanlı, rampalı otobüs	****
Patika, bisiklet, kaldırım	**
Erişilebilir taksi	***
Evden toplu taşımaya yardımcı	*
KENT POLİTİKALARI	
Eylem planı	*****
Erişilebilirlik rehberi	*****
Herkes için tasarım	***
Geri bildirim	*
Yenilikleri ölçme değerlendirme	*
Yeşil alanlar	**
İstikrarlı olma	****
Kapsamlı yaklaşım	*****
Uzun vadeli plan	**
Görünmez engellere odaklanma	*
Ekonomik fırsat görme	*
Çalışma gurubu	**
Yaşlı ve engelli danışma kurulu	**
Erişilebilirlik koordinatörü/departmanı	***
Denetim	*
İstihdam	*****
KAPASİTE GELİŞTİRME	
Engellilere danışma	****
İş birliği	*****
Yerel yarışmalar	*
Yazılı, sözlü ve işaret dilli kent konseyi	*

Kod	Benzerlik
TEKNOLOJİ KULLANIMI	
Yaşlılar için teknoloji	*
Şehir web sitesi	*
Dijital uygulama ve hizmetler	*****
Dijital kent haritası	*
AYRIMCILIĞA KARŞI FARKINDALIK	
Stüdyo- engelli deneyim alanı	*
Ayrımcılığı önleme	*
Farkındalık	*
Çocuk boyama kitabı	*
Film projesi engellilerin görüşünü yansıtacak	*
Atölyeler	*
FİZİKİ MEKANLAR	
Kültür merkezlerinin erişilebilirliği	****
Kamu binalarına	****
Sanayi alanlarında	*
Changing Places WC	**
Eski altyapılar	**
Turistik mekanların erişilebilirliği	****
Bina ve dairelerde dijital kilit	*
Yer altı ısıtma	*
Tarihi koruma	*
Tarihi mekân taşlarının uygunluğu	*
KÜLTÜR-SANAT-SOSYALLİK	
Etkinliklerde görsel grafikler ve işaret dili, sesli açıklamalar	****
Etkinliklerin erişilebilirliği	*****
Engelliler merkezi	*
Engelli/yaşlı kafe	**
Braille alfabesi	***
Şehir gazetesi	*
Ata binme, yüzme	*
Ücretsiz sosyal imkanlar	*
Rehberli turlar	***
Herkes için turizm	*

Kod	Benzerlik
BARINMA	
Yaşlılara yönelik evler	*
Engelliler için yeni konutlar	*
KATILIMI ARTIRMA	
Yardım araçlarını kiralama, ödünç verme	*
Dokunmatik modeller	*
Evlere servis, ev içi hizmet	*
Engelli yardım rezervasyonu	*
Yükümlü kişilere destek	*

Erişilebilir şehirleri ödül almaya götüren eylem ve politikalar Tablo 1.'de tek tek belirlenmiş ve kodlanarak gösterilmiştir. Bu kodlamalar ilgili alanlara göre dokuz başlıkta kategorize edilmiştir. Erişilebilirlik uygulamalarının şehirlerdeki sıklığı yıldız (*) işaretiyle gösterilmektedir. Tek bir şehirdeki erişilebilirlik uygulaması tek yıldız (*) işaretiyle gösterilmiştir. 5 yıldız olan kod, 5 şehrin de erişilebilirlik politikasında yer almaktadır. Bu gruplandırmaya göre şehirlerin tamamen benzer erişilebilirlik konseptleri olmadığı, bazı kategorilerde ayrıştıkları, özgün uygulamalara yer verdikleri görülmektedir. Ulaşım, kapsayıcı kent politikaları ve dijital hizmetler birçok şehirde göze çarpan benzer erişilebilirlik uygulamalarıdır. Erişilebilirliği geliştirmeye yönelik çalışmalar için kentlerin birçoğu engelliliğe yaklaşımına göre kapsamlı bir eylem

planı belirlemişler ve bu planı istikrarlı bir şekilde yürürlüğe koymuşlardır. Fiziksel erişilebilirliği artıran ulaşım, toplu taşıma, kamu ve kültürel mekanlarda düzenleme, engelli kişi ve kuruluşları ile kamu kurumlarının işbirliği yapması, engelli istihdamını artırma girişimleri şehirlerin birçoğunun öncelik verdiği uygulama alanları olmuştur. Farklılıkların fazla olduğu alanlar en çok katılımı artırma, barınma ve ayrımcılığa karşı farkındalık kategorilerinde ortaya çıkmıştır. Bu alanlarda şehirler politikalarına göre sınırlı sayıda özgün uygulamalara yer vermiştir. Bir veya birkaç şehirde rastlanan farklı politika ve uygulamalar o şehrin coğrafi şartlarına, turistik ve tarihi özelliklerine, engelliliğe bakışına, ekonomik yaklaşımına göre değişiklik göstermektedir.

5. Sonuç

Erişilebilir kent kavramını geniş perspektifte kapsayıcılıkla birlikte ele alan bu çalışma Avrupa Erişilebilir Kent Ödülü alan şehirleri ilk sıraya taşıyan politika ve uygulamalara yer vermiştir.

Engellilerin 2. Dünya Savaşı'ndan buyana erişilebilirliğin artırılmasına yönelik verdiği mücadeleler, kentsel erişilebilirliğin iyileştirilmesine yönelik uluslararası ve yerel mevzuatlar, sürdürülebilir kentsel politikaların ilgi görmesine ve Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi'nin (UNCRPD, BM 2006) kabul edilmesinin üstünden yıllar geçmesine rağmen kentsel çevre engellilerin erişilebilirlik ihtiyacını hala karşılayabiliyor değildir. (Henderson-Wilson vd., 2022; Jackson, 2018). Söylemez (2021) erişilebilir kentler önündeki en büyük engelin yasal mevzuat değil yerel yönetimlerin uygulamalardan kaynaklı eksiklikleri olduğunu tespit etmiştir. Jackson (2018), uygulayıcıların, mevcut inşa edilmiş çevrenin engellilik potansiyelini fark etmeleri gerektiğini, ihtiyaçların daha iyi anlaşılabilmesi için engelli bireylerle doğrudan iletişim kurmaları gerektiğini, mevcut yapıları çevrenin erişilmezliğinin boyutunun mahalle ölçeğinde daha iyi ölçülmesi gerektiğini savunmaktadır.

Sosyal adaleti ve fırsat eşitliğini savunan bir şehir yapılanması, tüm bireylerinin ihtiyaçlarını her yönüyle adil bir şekilde karşılayabildiği toplumsal ve fiziksel bir çevre sunuyor olmalıdır. Bireylerin yaşam kalitesi yaşadıkları ortamın imkanlarıyla doğru orantılıdır.

Şehirlerin rekabete sokulup sonucunda takdir edilip ödüllendirilmesi Avrupa şehirlerin erişilebilir olarak düzenlenmesine itici bir güç olmuştur. Aynı zamanda yenilikçi politikaları, teknolojik uygulamaları ortaya çıkarmıştır. Teknolojik imkanların engellilerdeki sınırları kaldırmada büyük rolü olduğu ve şehirlerin bu teknolojileri aktif bir şekilde erişilebilirlik politikalarına entegre ettiği görülmektedir. Küresel dünyada, bilgi, tecrübe ve teknoloji alışverişinin zorunlu olduğu gerçeği kentsel erişilebilirlik alanında da ortaya çıkmıştır. Başarılı uygulamaları şehirlere uyarlamak, dünya toplumlarının yaşam kalitesini artıracak, dezavantajlı kişilerin hayata dahil olmasını sağlayacak, ekonomik ve sürdürülebilir kalkınmayı da hızlandıracaktır. Erişilebilir şehirler inşa edilme noktasında Avrupa Erişilebilir Şehir Ödülü, BM düzenlemeleri, ulusal yönetmelikler gibi çok çeşitli düzenleme, uygulama ve çabalar mevcutsa da bu konuda ilerlenmesi gereken daha yol olduğunu göstermektedir.

6. Kocaeli İçin Öneriler

Kabul ettiği uluslararası anlaşma ve hazırladığı ulusal politikalarla erişilebilirlik kavramına dışlanmayı önleme, kapsayıcı olma, ayrımcılığa engel olma ve eşitliği sağlama fonksiyonları yükleyen Türkiye, Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'yi ilk imzalayan ülkelerden olmuştur. 2002 yılında yapılan araştırmaya göre Türkiye'nin toplam nüfusunun %12,29'u engellilerden oluşmaktadır. Türkiye anayasa ve kanunsal düzenlemelerinde engellilik politikalarının temelini ayrımcılıkla mücadele ve eşitlik ilkesine dayandırmaktadır (T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2021). Erişilebilirliğe dair ulusal yasal çerçevesi ve uluslararası sözleşmelere bağlılığı konusunda eksikliği olmayan Türkiye için küresel uygulamalar, erişilebilirlik örnekleri ve bu konuda başarılı olmuş şehirlerin deneyimleri uygulamadaki eksikliği gidermek için bir teşvik ve emsal olacaktır. Erişilebilirliğin sağlanamadığı noktalardaki temel eksiklik mevzuatlardan çok uygulama alanları, denetimlerin yetersizliği, özel işletmeler için teşviklerin yetersizliği, engelli kuruluşlarla işbirliklerinin eksikliği ve engellilerin bizzat sürecin içinde bulunmayışı gibi etkenler olmaktadır.

Erişilebilir Şehir Ödülüne layık görülen şehirlerin ortak yönleri engelliler için çok yönlü ve kapsayıcı yaklaşımlarla çözüm arayışları, güçlü ve istikrarlı politikalar izlemeleri, sistematik takip mekanizmaları, teknolojinin etkin kullanımı, ulaşım alanındaki erişimi öncelemeleri olarak göze çarpmaktadır. Aynı zamanda toplumun her kesimi için daha iyi yaşanabilir bir şehir ideali oluşturmuşlar, herkes için erişilebilirlik mottosunu benimsemişlerdir. Bir diğer göze çarpan husus ise, bu ödül çalışması öncesinde birçok şehrin ulusal veya uluslararası sözleşmeler bağlamında şehircilik anlayışını geliştirmeye başlamış olmasıdır. Kalkınma hedefleri, akıllı şehir uygulamaları, yaşam kalitesini artırmaya yönelik teşvikler zaman içinde bu şehirleri Avrupa'daki diğer şehirler arasında farklı konuma taşımıştır. Dolayısıyla uzun vadeli ve stratejik hedeflerle ilerlemişlerdir. Oluşturulan hedefler ve somut planlar yıllık takip ve denetim altında tutulmuştur.

Yerel erişilebilirlikte ulaşım sistemleri öncelikli rol oynamaktadır. Bir şehir için ulaşım erişilebilirliğin temel kriteri toplu taşımaya bireyin başkasına ihtiyaç duymadan ulaşabiliyor olmasının yanı sıra toplu taşıma ağının genişliği ve toplu taşımanın kalitesidir. Ulaşım ağları birçok şehirde %100 erişilebilir hale getirilmekte bir kısmında ise dijital uygulamalarla, sesli veya görsel araçlarla engelsiz ulaşım araçları bilgisi verilmektedir.

Erişilebilir şehir hakkındaki en iyi analiz ve değerlendirme bir engelli tarafından yapılmaktadır. Şehir yönetimlerinde ve meclislerinde engelli ve yaşlı temsilcilerin bulunması da erişilebilirlik ödülü alan birçok kentte göze çarpan bir uygulamadır. Bu yönetimlerin aynı zamanda engelli kuruluşlarıyla işbirliği yapıyor olması, şehirdeki tüm yapı ile ilgili kurumlarla öncesinden paylaşım içinde bulunması şehirdeki yapılanmanın başlamadan denetlenmesini de sağlamaktadır.

Erişilebilirlik sadece engelliler için değil aynı zamanda hızla

yaşlanan yaşlı nüfus için ve çocuklu aileler için de yaşam kalitesini artıracaktır. Japonya'nın Toyama şehrindeki gibi şehrin yeniden yapılandırılmasını gerektirecek köklü çalışmaları da Türkiye için göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Tamamen erişilebilir yeni yürüyüş yollarının oluşturulması, sağlık ve toplum merkezlerinin erişilebilir alanlara taşınması, insanların buluşabileceği park ve sosyal alanların daha sık bir şekilde konumlandırılması, artan ve yaşlanan kent nüfusunun ortaya çıkardığı yeni ihtiyaçları karşılayacak cevaplar olabilir.

Erişilebilirlik şehirlerin turist çeken bir destinasyon olması açısından ticari bir hedef olarak da düşünülmektedir. Günümüzde cazibe merkezi bir turizm ve kültür şehri olmanın bir şartı da engelsiz erişim sunabiliyor olmaktan geçmektedir. Engelli bireyler ve aileleri için hatta yaşlı ziyaretçiler için tercih edilen bir destinasyon olmak, turizm gelirlerini de artıracaktır. Erişilebilir turizm pazarının İngiltere için gecelik 3 milyar pound değerinde olduğu, günlük ziyaretlerin bu rakamı 12,1 milyar pounda çıkaracağı öngörülmektedir (Ryan, 2017).

Bir şehir merkezindeki bilişsel, fiziksel ve duyuşsal engellerin bir engelli gözünden incelenmesi ve gerçek hayatta uygulanabilecek pratik çözümler geliştirilmesi de kısa süreli sonuçlara ulaştıracak bir etkidir. Engelli müşteri geri bildirim imkanının işletme ve kurumlarda sağlanıyor olması, engelli bakış açısıyla eksikleri görmeyi sağlayacaktır. Şehir merkezine gelen ziyaretçi ve turistlerden alınacak bu geri bildirim, erişilebilirliği iyileştirmeye yönelik bir dizi veri sunacaktır. Bu bildirimlerin raporlaştırılması yerel idare için öncü bir çalışma olacaktır.

Otellerin ve tüm konaklama mekânlarının engelli için tasarlanmış oda bulundurması vazgeçilmez bir standart olmalıdır. Engelsiz konaklamada, tekerlekli ve oturaklı duş imkanı, duş ve hamamlarda tırabzan bulunması, aynaların ve prizlerin yüksekte bulunmaması gibi detaylar tam erişim için eksiksiz düşünülmelidir. Ayrıca yaşlılar da göz önünde bulundurulduğunda konaklama mekânlarının banyolarında küvet yerine kolay girilen duşların bulunması birçok ziyaretçinin erişimini ve tercihini artıracaktır.

Engelli, yaşlı veya çocuklu bir birey için sınırsız erişilebilirlik veya tam engelsizlik mümkün olmayabilir. Erişilebilirlik kişilerin imkanlarına ve beklentilerine göre değişebilen subjektif bir anlam da barındırmaktadır. Ancak şehir için hazırlanacak bir erişim rehberi ile, kişiler şartlarına göre neyi tercih edebileceklerine karar verebilecektir. Hangi aracı kullanabileceği, nereye gidebileceği, hangi imkanlardan faydalanabileceği, kültürel veya boş zaman aktivitesi olarak neleri tercih edebileceği, nerelerde konaklayabileceği gibi bilgilere erişimi şehrin hayatına kendi ölçüsünde katılımını sağlayacaktır. Engelli bireylerin bu bilgilere kolayca ulaşabileceği bir Engelli Erişim Rehberi her şehir için hazırlanmalıdır. Çevrimiçi uygulaması ve basılı hali bulunan bu rehber kolay erişilebilir olmalıdır.

Kamusal alandaki erişilebilirlik konusunda piyasa aktörlerine baskı oluşturacak denetim ve yaptırımlar, kamu kurumları dışındaki

mekânların erişilebilir olarak düzenlenmesini hızlandıracaktır.

Kış şartlarının ağır geçtiği, donma riskinin yüksek olduğu bölgelerde ve geçitlerde yer altından ısıtma sağlanmalıdır. Engellilerin ve yaşlıların kış günlerinde erişilebilirliğini artıran bir faktör olarak belli noktalarda, kampüslerde, hastane gibi kamu binaları çevresinde etkin bir uygulama olacaktır.

Erişilebilirlik yaklaşımı doğal afet sonrası kapsayıcı ve erişilebilir yeniden inşayı da içermektedir. Deprem bölgesi olan Türkiye için de kapsamlı ve erişilebilir şehir politikaları, afet sonrası engelliler için oluşturulacak çözümler ve şehrin yeniden imarı oldukça önemli olacaktır.

Şehre gelen ziyaretçiler ve yerel engelliler tarafından engelli geri bildirimleri oluşturulmalıdır. Engelliler yazılı ve çevrimiçi olarak taleplerini, ihtiyaçlarını giderememe noktasındaki kentsel eksiklikleri şehir yetkililerine kısa sürede ulaştırabilmeli ve bu bildirimler doğrultusunda şehirlerin erişilebilirliği artırılmalıdır.

Engelliliğe karşı önyargıları yıkmak ve engellilerin sosyal dışlanmasını önlemek amacıyla engelliliğe güvenen bir toplum anlayışı

ile çalışmalar yapılmalıdır. Okul öncesi eğitimden materyaller, çocuk kitapları, boyama kitaplarıyla engelli görseller sıklaştırılmaktadır. İşlemeler için engelli bireylerin kurumlarına katacağı değer ve getiri vurgulanmalıdır. İşletmelerin engellilerin katkısını somut olarak anlamaları, mekânlarını ve çalışanlarını erişilebilirliğe hazırlamak için teşvik olacaktır.

Başarılı erişilebilir şehir örneklerinde farklılık gösteren uygulamalar, özellikle farkındalık oluşturma, engelli ve yaşlılara yönelik barınma ve katılımlarını artırmaya yönelik hizmetler, kültürel etkinliklerde erişilebilirliği artırma girişimleri Türkiye'nin kendi kültürel değerleri ve engelli politikaları kapsamında uyarlanmalı, bu alanlarda yenilikçi ve özgün uygulamalar da geliştirilmelidir.

Türkiye için bir örnek modelleri incelemek, her şehir için sıkı bir eylem planı hazırlamak, erişilebilirliğini kanıtlamış şehirlerle bilgi ve deneyim alış-verişinde bulunmak, dijital mecraları, çevrimiçi hizmetleri artırmak, engelli sivil yapıları güçlendirmek ve bu kurumlarla anlaşmalar yapmak, kapsayıcı ve erişilebilir şehirleşme politikaları için öncelik olmalıdır.

Kaynakça

- AGE. (2021). Jönköping in Sweden wins 2021 access city award. AGE Platform Europe towards a Society for all Ages. <https://www.age-platform.eu/jonkoping-in-sweden-wins-2021-access-city-award/>
- BerlinOnline. (2022). Accessibility in Berlin. The official websites of Berlin.
- Bıçkıcı, D., Yetkin Şale, H., & Ak, D. (2016). Herken için erişilebilir kentler: Muğla örneği. *International Journal of Social Science*, 51, 449-470.
- Chester Council. (2023). Chester city centre access guide. A guide for disabled people. www.cheshirewestandchester.gov.uk
- Çakır Sümer, G. (2015). "Engelsiz Şehir" Kavramı Açısından Malatya. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 22(1). <https://web.s.ebsco-host.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=a8740a81-9adc-4d27-b279-fc80d6537b14%40redis>.
- Deniz, M. ve Üzülmüş, M. (2023). Coğrafi Bilgi Sistemleri ile Okullara Erişilebilirlik Analizi: Gümüşhane Şehri. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 210-223.
- DESA, U. (2016). Good Practices of Accessible Urban Development: Making Urban Environments Inclusive and Fully Accessible to All. United Nations Department of Economic and Social Affairs, 89.
- Diker, O., & Çetinkaya, A. (2016). Erişilebilir Turizm Açısından Safranbolu Turizm Destinasyonunun Uygunluğunun Değerlendirilmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 111-125.
- Ekim, C. (2012). Engelliler için kolaylaştırıcı ortamlar ve evrensel erişim: Avila. <https://www.slideserve.com/siran/vila-rne-i-spnya>
- Elmacı, D. (2019). Avrupa'da erişilebilirlik uygulamaları: Borås ve Cardiff örneklerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(43), 33-60.
- ENAT. (2022). Accessible Cities. European Network for Accessible Tourism.
- European Commission. (2020). 10 years of the access city award: Examples of best practice in making EU cities more accessible. EU. 10.12.2023
- European Commission. (2010). Access city award: Avila wins first-ever European award for diasabled friendly cities. *Employment, Social Affairs & Inclusion*. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=955&furtherNews=yes>
- European Commission. (2015). Disabilities: Access city award 2016 for accessible-friendly cities goes to Milan! *Employment, Social Affairs & Inclusion*. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=2410>

- European Commission. (2019). Warsaw wins 2020 Access City Award for making the city more accessible to citizens with disabilities. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_19_6628
- European Commission. (2023). Access City Award. Employment, Social Affairs & Inclusion. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1141>
- Gazińska, O. (2021). Smart city solutions in Södra Munksjö Project in Jönköping Sweden. *Przestrzeń i Forma*, 45, 151-162.
- Gothenburg European Office. (2020). Access City Award 2014. Awards. <https://goteborg.se/wps/portal/enhetssida/gothenburg-european-office/awards>
- Henderson-Wilson, C., Andrews, F., Wilson, E., & Tucker, R. (2022). Global Benchmarking of Accessible and Inclusive Cities. *Journal of Social Inclusion (JoSI)*, 13(1), 42-65.
- Inclusion Europe. (2013). 2014 access city award given to Gothenburg. Inclusion Europe. <https://www.inclusion-europe.eu/2014-access-city-award-given-to-gothenburg/>
- İlkhan Söylemez, D. (2020). Tarihi eserlere erişilebilirlik: Konya tarihi kent merkezi örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 165-191.
- Jackson, M.A. (2018). Models of Disability and Human Rights: Informing the Improvement of Built Environment Accessibility for People with Disability at Neighborhood Scale? *Laws*, 7(10).
- Karabulut, E. (2022). Erişilebilir Turizmde Lüksemburg Başta. *Turizm Databank-Turizm Endüstrisi*. <https://www.turizmdatabank.com/turizm-istatistikleri/erisilebilir-turizmde-luksemburg-basta/>
- Kürüm, R. (2021). Uluslararası ilişkilerde nitel yöntemlerle makale yazımı: Vaka analizi ve incelemeleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 42, 149-169.
- Modijefsky, M. (2019). Warsaw wins 2020 Access City Award. *Eltis-The Urban Mobility Observatory*.
- Oberti, I., Plantamura, F., Menichini, I., & Steffan, I. T. (2017). Milano, città per tutti. *Rivista Italiana di Ergonomia*, 14, 54-62.
- Özel, S. (2012). Engelsiz mekan kavramının şehir içi deniz taşıma araçlarında incelenmesi: İstanbul örneği. *İstanbul Kültür Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü/İç Mimarlık ve Çevre*.
- Pinto, F., & Akhavan, M. (2021). Multigenerational Urban Planning for Accessible Cities: Lessons from the Case of Milan and Its Senior Population. *International Conference on Innovation in Urban and Regional Planning*, 593-603.
- Roberta, H., & Twycross, A. (2018). What is a case study? *Evidence Based Nursing*, 21(1), 7. <https://doi.org/10.1136/eb-2017-102845>.
- Ryan, F. (2017). Roman holiday: How Chester became the most accessible city in Europe. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/cities/2017/sep/20/chester-europes-most-accessible-city>.
- Sage, J. (2015). Salzburg disabled access review. *Sage Traveling*.
- Sage, J. (2019). Disabled access review of Milan. *Sage Traveling*. <https://www.sagetraveling.com/milan-disabled-access>.
- Salzburg Info. (2023). Local mobility. Salzburg Stage of the World. <https://www.salzburg.info/en/salzburg/barrier-free/mobility>.
- Sarı, V. İ., & Kindap, A. (2018). Türkiye’de kentsel yaşam kalitesi göstergelerinin analizi. *Sayıştay Dergisi*, 108, 39-72.
- Söylemez, A. (2021). Yerel yönetimler ve erişilebilir kentler: Sağlıklı kentler birliği’ne üye belediyeler örneği. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 13(24), 78-88.
- T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı. (2021). Erişilebilir Ulaşım Stratejisi ve Eylem Planı 2021-2025.
- Town Toolkit. (2023). Disability & Accessibility—Chester. *Town Toolkit Scot*. <https://towntoolkit.scot/case-studies/disability-and-accessibility-chester>.
- UCLG. (2007). UCLG Policy Paper on Local Finance. UCLG, Barcelona. [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://www.cartalocal.es/files/566-801-archivo/93766876110_\(ES\)_uclgpolicypaperonlocalfinanceeng2.pdf](chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://www.cartalocal.es/files/566-801-archivo/93766876110_(ES)_uclgpolicypaperonlocalfinanceeng2.pdf).
- UCLG. (2023). Integrated and Participatory Urban Planning. Barcelona. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://gold.uclg.org/sites/default/files/uploaded/hlpf_2023-p2.pdf.
- UCLG Congress. (2019). Inclusive and Accessible Cities [Policy Papers]. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.uclg.org/sites/default/files/inclusive_accessible_cities_policypaper.pdf.
- Visit Berlin. (2023). Accessible Berlin. <https://www.visitberlin.de/en/accessible-berlin>.
- Visit Cheshire. (2023a). 5 accessible things to do in Chester. *Visit Chester&Cheshire*.
- Visit Cheshire. (2023b). Accessibility. *Visitor Info*. <https://www.visitcheshire.com/visitor-information/accessible-chester>.
- Warsaw Municipality. (2020). Accessibility standards. The official websites of city. <https://en.um.warszawa.pl/-/accessibility-standards>.
- WHO (2015). Gothenburg. Age-friendly World. <https://extranet.who.int/agefriendlyworld/network/gothenburg/>
- WHO (2022). Ageing and health. *World Health Organization*.
- WHO (2023). Disability. *World Health Organization*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/disability-and-health>.